

ПОЗИЦИЯ

*на Фондация „Позитивни умения на личността в социума“ –
по повод обществената дискусия на проекта на
Националната стратегия за детето (2019 – 2030)*

Като организация, регистрирана в обществена полза и работеща от 20 години по програми за превенция и директни услуги за деца, пострадали от насилие, трафик и други рискови групи, **Фондация „Позитивни умения на личността в социума“** заявява своята **подкрепа** за разработването и приемането на **Национална стратегия за детето 2019-2030 г, изградена върху разбирането за политики, насочени към гарантирането на правата на децата и подкрепа на семействата в отглеждането на децата.**

Намираме, че Стратегията е важен инструмент за дългосрочно планиране на благосъстоянието на всички деца на Р.България, базирана на основните принципи, стандарти и цели, заложен в Конвенцията за правата на детето (КПД).

Като организация, която има експертиза и работи на територията на цялата страна и в европейски мащаб за превенция и борба с насилието над деца във всичките му форми, споделяме въвеждането в Стратегията на четирите основни принципа, съдържащи се в чл. 2, 3, 6 и 12 от КПД. Чл. 2 установява задължение на държавите-страни по Конвенцията да **зачита и осигуряват правата, на всяко дете** в пределите на своята юрисдикция **без каквато и да е дискриминация**, независимо от расата, цвета на кожата, пола, езика, религията, политическите или други възгледи. Чл. 3, от своя страна, установява принципа за **поставяне на висшите интереси на детето**, които са първостепенно съображение във всички действия, отнасящи се до децата, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи. Чл. 6 установява **правото на живот на детето**, а чл. 12 - **правото да изразява свободно възгледите по всички**

въпроси, които го засягат. Отделни текстове от КПД признават правото на детето на физическа и лична неприкосновеност и установяват високи нива на защита.

Предвид горното, подкрепяме мисията, целите, както и новата **визия** на стратегическия документ под мотото: *„Всяко дете в България, на всеки етап от детството си, живее и развива своя потенциал в интегрирана здравословна, сигурна и насърчаваща развитието му среда, която гарантира неговите права и благосъстояние, при осигурена подкрепа на родителите и на професионалистите, които полагат грижа за децата“.*

В контекста на горното споделяме базисната необходимост от изграждането на система от правни норми за превенция на насилие и същевременно защита на децата от всички форми на насилие, което е в унисон с Член 19 от КПД, който изисква от държавите, страни по Конвенцията, да вземат всички необходими законодателни, административни, социални и образователни мерки да защитят детето от всички форми на физическо или психическо насилие, нараняване или злоупотреба, липса на грижи или небрежно отношение, малтретиране или експлоатация, включително сексуални престъпления, настъпили докато за детето се грижи родител, настойник или друго лице, което извършва тези функции.

В частта „Оперативни цели, ключови мерки и очаквани резултати по стратегическите цели и периоди на детството”, в раздел „Подобряване на стандарта на живот на всяко дете и гарантиране на правото му да живее в подкрепяща развитието му семейна или близка до семейната среда”, предлагаме в Мерките насочени към всички възрастови групи, да се допълни т.3 с израза „в т.ч. въвеждането на програми за насърчаване на ПОЗИТИВНОТО РОДИТЕЛСТВО” и същата да стане: *„Гарантиране на достъпа на всеки родител до надеждна информация и до подходящи форми на подкрепа за родителството и за развиване на родителски умения, в т.ч. въвеждането на програми за насърчаване на ПОЗИТИВНОТО РОДИТЕЛСТВО”.*

Изцяло подкрепяме раздел „Гарантиране на правото на всяко дете да живее в сигурна среда, превенция и защита от насилие и други вредни действия и ефективен достъп до правосъдие”, ведно с всички предвидени „Мерки, насочени към всички възрастови групи”. Мерките по т.1 и т.2- въвеждането „на забрана за телесното наказание над деца и ефективна работеща система за наблюдение и изпълнение на тази забрана” и „на работеща система за превенция на домашното насилие, докладване и предприемане на незабавни мерки за закрила при всички случаи на домашно насилие над деца” са ключови в борбата с насилието над деца във всичките му форми. А с „осигуряване на ефективен достъп до услуги за възстановяване, придружаване, психосоциална, медицинска и правна подкрепа за деца, пострадали и свидетели на насилие и престъпление” се гарантира обезпечаването на психичното здраве на децата, превенира викамизацията им от насилие, както и се обезпечават репарирването на травмите на детето от преживяното. Останалите мерки допълват всеобхватния контекст от грижи и обезпечаване на безопасността на децата. Също така, е крайно време да се създадат и ефективно приложат „адаптирани процедури за участие на деца в административни, граждански и

наказателни производства”, които и към настоящия момент са пожелателни и нямат задължителен характер за правозащитните и правоприлагащи органи. Ратифицирането на Трети факултативен протокол към Конвенцията на ООН за правата на детето, създаващ процедура за подаване на жалби за нарушени права на децата, ще е естествен завършек на цялостната реформа на сега действащата система за детско правосъдие, която по-добре да отговаря на нуждите на децата. Мерките, заложи в Стратегията са в съответствие и с Насоките относно правораздаването по въпроси, свързани с деца, които са жертви или свидетели на престъпления, приети с Резолюция 2005/20 на Икономическия и социален съвет на ООН на 22 юли 2005 г. Ключовото послание на Насоките е, че са необходими специални условия, в които детето трябва да влиза в досег с правосъдната система. Условия, които трябва да се подчинят на детските характеристики, а не обратното – да очакваме от детето да се приспособи към общите и традиционно приети условия на процеса. Участието на детето разчупва, в известен смисъл, строгия процес, той трябва да протича като непрекъснат разговор между съда и детето. А съчетаването на целите на процеса с мерки за предпазване, съхраняване и закрила на детето е по-скоро необичайно за традиционния наказателен процес. Целта е да се следват правила относно осигуряване на физическата и морална безопасност на детето-жертва или свидетел, както и да развият необходимостта детето реално да осъществи правото си на обезщетение за вредите, претърпени от престъплението.¹

Предвид гореизложеното, изцяло подкрепяме глава VI. „Ключови инициативи и реформи”, предвиждаща съществени реформи в някои области, които да доведат до качествено нови подходи към посрещането на потребностите на детето в рамките на целия жизнен цикъл, в т.ч. създаването и приемането на нов **Закон за детето и семейството**, който да насочи усилията на държавата към гарантиране на правата на всички деца и да въведе механизмите и подходите, които да допринесат за изпълнението на целите на Стратегията. Подкрепяме необходимостта от **нов Закон за детското правосъдие**, както и осъществяване на цялостна реформа за създаване на система, ориентирана към правата на децата.

В Стратегията ключово е разбирането, че **в центъра на вниманието трябва да бъде поставено детето, т.нар. „Дете-центрираният“** подход, както и за пръв път се планира изцяло нов подход за гарантиране и защита на правата на детето, което се разглежда не изолирано, като „малък човек”, а като цялостен субект със пълен обем от права, при това във връзка с взаимодействието му със семейството и общността. Затова и свързващото звено в стратегията е заложения **интегриран подход** за постигане на въздействие върху децата. В този смисъл адресат на Стратегията са не само децата, но и органите и институциите, родителите и лицата, упражняващи грижа върху децата, както и различните групи професионалисти, които работят за децата и с децата и **информационната свързаност между всички**.

В тази си част Стратегията е предизвикателство за българското законодателство и практика. Към професионалистите се поставят наистина високи изисквания – не е достатъчно те

¹ Източник: Велина Тодорова, Насоки относно правораздаването по въпроси, свързани с деца, които са жертви или свидетели на престъпления

да притежават конкретното професионално знание в конкретната предметна област. Изисква се те да бъдат постоянно обучавани в различни дисциплини, за да могат да работят с деца. Специалното знание днес се оказва недостатъчно, когато се работи с деца. Нужно е мултидисциплинарно знание, особено когато става въпрос за работещите в системата на здравеопазването, образованието, социалните услуги и в системата за закрила на детето, както и полицията, а когато се налага – прокуратурата и правосъдната система- **всички трябва да бъдат в постоянна връзка помежду си за всяко дете и родител, както и да координират своите усилия на всеки етап от управлението на случая в своята система**, предвижда новата Стратегия.

На следващо място подкрепяме предложените в Стратегията „Ключови реформи”, като считаме, че всички мерки и промени, предложени в табличен вид са необходими и относими, съответни на изискванията на действащите международни стандарти и на българското законодателство в областта на правата на децата, закрилата им от всички форми на насилие, международните стандарти за правосъдие за детето и създаването на ефективни процесуални гаранции за защита на правата на децата.

Като правозащитна организация, която има дългогодишен опит за работа с деца и техните семейства, фондация „П.У.Л.С.” Перник застава на категоричното становище, че подкрепя мерките, заложи в частта „Подобряване на стандарта на живот на всяко дете и гарантиране на правото му да живее в подкрепяща развитието му семейна или близка до семейната среда” и в частта „Гарантиране на правото на всяко дете да живее в сигурна среда, превенция и защита от насилие и други вредни действия и ефективен достъп до правосъдие”- тези два ресора разпознаваме като най-близки до мисията на организацията и до експертизата с която разполагаме.

- Предлагаме в частта „Подобряване на стандарта на живот на всяко дете и гарантиране на правото му да живее в подкрепяща развитието му семейна или близка до семейната среда” да се добави като мярка, в пункт 3. **„НАСЪРЧАВАНЕ НА ПОЗИТИВНОТО РОДИТЕЛСТВАНЕ чрез въвеждането на програми за подкрепа на родителите и подобряване на родителските им умения”**.

- **„Въвеждането на пълна и изрична забрана за телесно наказание над деца, криминализиране на домашното насилие и въвеждане на ефективна работеща система за превенция, наблюдение и изпълнение на тези забрани”** са мерки, които подкрепяме безусловно и категорично. Недопустимо е в 21 век да битуват схващането на обществото, че телесното наказание над деца е възпитателна мярка, а домашното насилие е проблем на семейството. Телесното наказание на дете, възприето като форма на физическо наказание е унижително третиране на детето, засягащо човешкото му достойнство, което се извършва в мълчание и често е прието с всеобщо безразличие в домовете в цял свят. Този проблем засяга всички нас, поради което и е дошло времето да излезем от тази рамка и да нарушим мълчанието, като насочим общественото внимание към ценностите, защитавани от Съвета на Европа и Организацията на обединените нации в контекста на защитата на човешките права.

В Република България “телесното наказание” все още се възприема като приемлив акт на дисциплиниране на детето от по-голямата част от хората в страната. Отношението към телесното наказание е много толерирано от българското общество. По никакъв начин телесното наказание не се асоциира с физическото насилие /определено от Закона за закрила на детето, Обн., ДВ, бр. 48 от 13.06.2000 г. кн. 7/2000 г., стр. 12 т. 1, р. 3, № 190 /. Комитетът по правата на детето определя² “телесно“ или “физическо“ наказание като “всяко наказание, при което се използва физическа сила и което е предназначено да причини някаква степен на болка или дискомфорт, независимо колко лека е тя. Повечето физически наказания включват удряне на децата (“плесници“, “шамари“, “шляпване“) с ръка или с пособие – камшик, пръчка, колан, обувка, дървена лъжица и пр. Те обаче могат да включват например ритане, разтърсване или хвърляне на децата, драскане, щипане, хапане, скубане или едновременни силни удари с длани по двете уши, принуждаване на децата да стоят в неудобно положение, горене, попарване или насилствено поглъщане (напр. промиване на устата на детето със сапун или принуждаването му да поглъща лютивни подправки). Според Комитета телесното наказание неизменно е унижително. Освен това има други, нефизически форми на наказание, които също са жестоки и унижителни и съответно – несъвместими с Конвенцията. Те включват например наказания, които омаловажават, унижават, хулят, превръщат в изкупителна жертва, заплашват, плашат или осмиват детето”.

“Телесното наказание” е посегателство над човешкото достойнство на детето!

Фондация «П.У.Л.С.» застава изцяло зад нормите, цитирани по-горе и не споделя становища, като: «Символичното пошляпване по дупето на малките деца не е физическо насилие а припомняне на иерархията»; „Символичното пошляпване по дупето на малките деца не е никакво физическо насилие; „За възпитателния шамар” и други. Разбира се, всеки има право да изрази своето мнение по въпроси, особено такива които се поставят за пръв път като обществена дискусия и които са базирани на промяна на обществените нагласи-процес който е провокативен, труден и е необходимо време, за да се промени и трансформира в нещо позитивно. В рамките на проект „Да отворим нова страница „Движение в помощ на деца срещу физическа заплаха и емоционална репресия”/“*Children Help movement Against Physical Threatening and Emotional Repression*” /организацията ни изготви Микроанализ относно предварително изследване на нагласите за телесното наказание на деца в България, Национално представително изследване на НОЕМА : „Нагласи към правото на защита от телесно наказание в България” ; Практически наръчник за обучители- Пилотна програма: „Моето лично тяло- уважение и себеуважение”;

2 Общ коментар №8(2006)-Право на детето на закрила от телесно наказание и други жестоки или унижителни форми на наказание /чл.19;чл.28;§2 и чл.37,наред с другите/ КПД,42 сесия,Женева, 15.05-2.06.2006г

Брошура „Позитивното родителстване”- програма за родители” и други материали с обучителна цел. Така, натрупахме допълнителен опит, базиран на анализи, изследвания и практически умения, които сме обективирали в цитираните материали.

По-горе сме изразили становище и направили предложение в Стратегията да се заложи като мярка „въвеждането на програми за насърчаване на ПОЗИТИВНОТО РОДИТЕЛСТВАНЕ”, тъй като си даваме сметка, че ако обществото се противопостави на „телесното наказание над деца” като метод на възпитание и се обедини около становището, че е неприемливо, независимо „каква степен на болка причинява”, тъй като е **форма на насилие**, то остава незапълнена нишата, как родителите или лицата под чиито грижи са децата, да се справят с ежедневните предизвикателства във връзка с възпитанието на децата? Затова и предлагаме да се предвидят ПРОГРАМИ, с които да се подкрепят родителите и да се подобрят родителските им умения, за да могат те да се справят с ежедневните предизвикателства, като съумяват да предотвратят възникването на проблеми. Акцентът да е върху използването на положителни, а не отрицателни родителски практики. Защото „шамарът” може да се замени с други, позитивни методи, които да не засягат достойнството на детето, да поставят добри граници между телата, без да се нарушава принципа за уважение на тялото на другото човешко същество.

Следвайки целите на Стратегията, в частност по въпросите отразени по-горе, един от акцентите е необходимостта от идентифициране на необходимите промени както в нормативен, така и в практически план, които да минимизират употребата на телесно наказание над деца и домашното насилие, и да гарантират спазването на правата на децата. Политическата воля за премахване на насилието над деца, в частност- “телесното наказание” на деца и промяна на обществените нагласи е основен и решаващ фактор в борбата срещу този феномен. В този смисъл предлагаме **няколко типа действия:**

1. Ясна, решителна и категорична позиция относно “телесното наказание” на деца:
  - необходимо е парламентът да обсъжда дейности за премахване на “телесното наказание” на деца;
  - организиране на обществени и парламентарни дебати за важността на проблема, както и парламентарни изслушвания/ сесии за преглед на съответното законодателство и другите предвидени мерки за борба с проблема и оценка на ефективността им.
  - Заемане на политическа и обществена позиция срещу “телесното наказание” на деца;
2. Приемане на законодателство и други мерки за елиминиране на проблема “телесно наказание” на дете, както и всички форми на насилие над дете.

В заключение, фондация „Позитивни умения на личността в социума”-гр.Перник, изразяваме подкрепа към Стратегията за детето. Разполагаме с експертиза и считаме, че в

продължение на процеса на изпълнение, а именно - при разработване на Пътната карта и тригодишните национални програми, ние ще бъдем активно включени, както и в редица конкретни мерки за подкрепа на децата и семействата, за които се застъпваме от години. Оставаме на разположение, като очакваме отговор във връзка с направените предложения и изразено становище.

ЗА КОНТАКТИ: ЮЛИЯ АНДОНОВА, Координатор „Програми, проекти и събития“, 076 60 10 10, е-майл: pulse.women@gmail.com,

Перник, 29 януари 2019 год.

С УВАЖЕНИЕ,

ЕКАТЕРИНА ВЕЛЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛ ФОНДАЦИЯ „П.У.Л.С“

АДВ. МАРИЯНА ЕВТИМОВА

ЧЛЕН НА УС НА ФОНДАЦИЯ „П.У.Л.С.“